

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Մատուրեանի խանութում:

Ստամբուլում գրվում են ուղղակի

Тифлис. Редакция „Мусако“

ՄԵՆԿ

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լիցուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ եղաւ պապութիւնը. — Եւրոպայի և ասիայի թիւերը չեն լուրջ տարբերւում: Սպանիա. — «Մշակի» հեռագրերը: — Յայտարարութիւններ: — Տեղեկացույց: — Բանասիրական, ինքնախաբեութիւն:

ԻՆՉ ԵՂԱՒ ՊԱՊՈՒԹԻՒՆԸ

Ով չը գիտէ թէ ինչ ահագին ոյժ ունէր պապութիւնը միջին դարերում: Ամբողջ քրիստոնէական աշխարհը իր ազդերով և իշխաններով երկրպագում էին պապին, զօրում էին պապի իշխանութեան առջև, սարսափում էին նրա նշովելուց, նրա անէծքներից:

Քրիստոսի փոխանորդը չը բաւականանալով կենտրոնացնել իր ձեռքում քրիստոնէական աշխարհի բարոյական և կրօնական իշխանութիւնը, կարողացաւ հասնել այն անասելի ոյժին, որ ձեռք բերեց և մարմնաւոր իշխանութիւնը: Պապութիւնը վաղուց է որ հասկացաւ թէ առանց հողի, առանց մարմնաւոր իշխանութեան կաթօլիկութեան ոյժին վտանգ է սպառնում, կաթօլիկ եկեղեցին կը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՔՆԱԽԱԲԵՍՈՒԹԻՒՆ

«Ծանր դեպք»

Ինքնախաբեութիւնը մի աչք միայն ունի և նա ամեն բան լաւ կողմից է տեսնում: Նրա միւս աչքը կոյր է՝ ազդեցութիւններ, աշխարհակութիւններ և մտութիւններ տեսնելու համար: Եւ այս պատճառով այն թշուառականը, որ մի աշխարհի ողորմելի դրութեան մէջ է գտնվում, միշտ գտն է իր վիճակից, որովհետեւ իր մէջ թերութիւններ չէ տեսնում: Եւ դրա համար նա միշտ անշարժ է մնում. ոչ մի ձգտում չէ պիտի առաջադիմութիւն և ոչ մի պահանջ կեանքից չունի. — իրան ամեն բանով լիացած է համարում:

Ինքնախաբեութիւնը բարոյական ինքնասպանութիւն է. մի մեղեցութիւն է, որի մէջ մարդկային բոլոր կրքերը հանգիստ են...
*
Ինքնախաբեութեան հակառակն է ինքնաճանաչութիւնը. նրա հայրը նախնին է, իսկ մայրը՝ զգոհութիւնը: Նա ոչինչ

թուլանայ, կրնի, կը կորցնի կատարելապէս իր հեղինակութիւնը:

Դա իսկապէս մի դառն ծաղր էր քրիստոնէութեան վրա՝ Քրիստոսի փոխանորդ, որ իսկապէս միմիայն հոգեւոր ոյժ պէտք է ունենար, դառնէ էր երկրի իշխան, պետութեան գլուխ, ունէր իր պալատը, իր մինիստրներին, իր դօրքը, թափում էր հպատակների տրիւնը պատերազմներ յայտնելով իր հարեան իշխաններին...

Բայց զարմանալի բան... Այն երեւոյթները թէ բնութեան և թէ մարդկային պատմութեան մէջ, որոնք հնացած են լինում, անհամապատասխան, անյարմար ժամանակակից շրջապատող երեւոյթներին և հասարակական պահանջներին, — մեռնում են ոչ թէ իրանց բնական մահով, այլ անգիտակցաբար իրանց սեփական ձեռքերով մղում են իրանց գոյութիւնը դէպի մահը, ծայրայեղութիւններ գործելով, անգիտակցական անձնապանութիւն են գործում:

Այսպէս արաւ և պապութիւնը:

բանով բաւական չէ: Նա շատ բան ունի, բայց միշտ մտածում է, թէ սակաւ ունի: Նա միշտ դէպի վեր է նայում, աշխատում է բարձրանալ: Նա ըմբռնել է ընդհանուր մարդկային կատարելութիւնները, նա ծանօթ է բարձր և վսեմ գաղափարների հետ, և իրան համեմատելով կատարելագործված ընդհանրութեան հետ, գտնում է շատ փոքր և փոքր... Դրա համար միշտ դժգոհ է: Նա կրկնում է Սկրատեսի հետ. «Ես միայն մի բան գիտեմ, այն է, որ չեմ չը գիտեմ»: Այդ խօսքի մէջն է ինքնաճանաչութեան բոլոր վսեմութիւնը:

Երանելի է այն մարդը, որ այսպէս է զգում: Այստեղից է առաջ գալիս տոկոսն աշխատութիւնը, դա է ոգեւորում մարդուն դէպի անդադար առաջադիմութիւն. դա է ծնում հանձարները, արհեստը, գիտութիւնը և աշխարհի բարրութիւնը:

Դժգոհութիւնը իր վիճակից մի առնիւ գրգռ է, որ տանում է դէպի նրա բարեփոխումը:

Որպիսի բնաւորութիւններ յայտնվում են անհատների մէջ, նոյնպիսիք և յայտնվում են ամբողջ ժողովուրդների և ազգերի մէջ: Որովհետեւ բոլորը կազմված է մասնիկներից. ինչ որ մասնիկն է, այն և բոլորն է:

Կան ազգեր, որ շատ գոհ են իրանց վիճակից, կարծում են, թէ ամեն բան ունեն և իրանց թերութիւնները չեն տեսնում: Կան նաեւ ազգեր, որքան առաջ են գնում, որքան արդիւնաբերում են, որքան կատարելագործվում են, — այնքան դժգոհ են:

Խօսենք միւր վրա:

Մենք գտնվում ենք կատարելալ ինքնախաբեութեան վիճակի մէջ:

Ընտանիքը, ազգայնութեան հիւրը, սկսել է մեղմանալ փոքր աշխարհակով. — մի կողմից չը աշխարհակով, միւս կողմից անբարոյականութիւն:

Պատմական վիճակը ուղեց որ այդ մեր տանն և իններորդ դարում, լուսաւորութեան և առաջադիմութեան այդ դարում, պապական սուրբ աթոռի վրա նստէր մի մարդ, Պիոս IX-ը, որ կուրացած լինելով պապութեան անթեալ դարերի փառքով և զօրութեամբ, անգիտակցական կերպով ամեն միջոցներ գործ դնէր իր իշխանութիւնը իր սեփական ձեռքերով քանդելու...

Նա երազում էր մեր դարում վերադարձնել պապական աթոռին նրա անցեալ ոյժը և իշխանութիւնը, — և դարձրեց նրան ծաղրելի, դարձրեց նրա գոյութիւնը անհնարին: Հասցնելով իր թէ հոգեւոր և թէ մարմնաւոր իշխանութեան ձգտումները մինչև absurdum, մինչև անմոռութիւն, մինչև խենդութիւն...

Պապութիւնը Պիոս IX-ի ձեռքով աշխատեց այդ տանն և իններորդ դարում արգելք դնել իր հպատակներին ձգտելու դէպի լուսաւորութիւնը, դէպի ազատութիւնը, խեղդել նրանց մէջ ժա-

թիւնը որ ըստ օրէ ոչնչացնում են նրա մէջ ինչ որ բարի է: Ինչ որ աղիւ է, — Նա կորցրել է իր նահապետական պարզութիւնը, և նոր, այսպէս կոչված եւրոպական կրթութեան սեփականել է միայն վատ կողմերը. — Ո՛չ, ասում են, այդպէս չէ, մի բան, որով կարող է պարծնալ հայը, դա է նրա ընտանեկան սրբութիւնը, որի մէջ տիրում է խնայողութիւն, անդամների առաքինական ներդաշնակութիւնը և այլն:

Մեր լեզուէն, ասում ենք, սկսել է կորչել ազգի բերանից. Տաճկաստանի հայը տաճկերէն է խօսում, Ռուսաստանի հայը ռուսերէն է խօսում, Պարսկաստանի հայը պարսկերէն, Հնդկաստանի հայը անգլիերէն. և ամենապատահաւորն այն է, որ այդ ախար սկսում է ընտանիքից: — Ո՛չ, պատասխանում են, այդպէս չէ մեր լեզուով Ազգանք ու Նշան էին խօսում, ինչ հայ կայ, որ իր լեզուն չը գիտէր:

Մեր գրականութիւնը աղքատ է, ասում ենք, ժողովուրդը զորի է մնում մտաւոր սնունդից. պահանջում ենք մեր հասարակութեան ընթերցանութիւն, բայց նրան դիւր չէնք տալիս. — Խաղոյն ցոյց են տալիս խղիւղէն և խորհնացին: Եւ ինչ. — Մի քանի էլ կրօնական գրքեր:

Մեր գաղութները, ասում ենք, ամենաթշուառ դրութեան մէջ են, նոր խմտակների ձեռքում խաղալի են դարձել: Նրանք կորցրել են հին ձեռք, որն թէ փոսած էր, բայց ինքնուրոյն էր և զարեւոր փորձերի վրա էր հիմնված. — Ո՛չ, այդպէս չէ, պատասխանում են, և խաղոյն ցոյց են տալիս քիչ եւրոպական մանկավարժութիւն, թէ և այդ եւրոպական մանկավարժութիւն ասած բանը այնքան են հասկանում մեր վարժապետները, որքան հասկանում են մեր աղջիկները եւրոպական մօզայով ձեռք մի հագուստ, որ պատրաստ դնել էին ֆրանսիական դերձակից:

Մեր եկեղեցին այլանդակվել է, ասում ենք, փոխել է իր նախնական պարզ կերպարանքը,

մանակակից կեանքի պահանջները, իրազօրծել իր հպատակ երկիրների մէջ միջնադարեան անսահման իշխանութիւնը: Նոյն Պիոս IX-որդ ուղեց արգելք դնել Խաղալիք քաղաքական միութեանը, իսկ իր բոլոր երկիրները և մարմնաւոր իշխանութիւնը կորցնելուց յետոյ, յուսահատութեան ուղեց փորձել աշխարհը տիրապետել միջնադարեան բոլոր զէնքերով՝ անէծք, դիտութեան հերքում, լուսաւորութեան, առաջադիմութեան ազատութեան դէմ կռիւ... Այդ բանական չէ՝ նա հասաւ խենդութեան այն աստիճանին, որ յանդգնեցաւ հրատարակել այն տեսակ անմիտ վարդապետութիւններ, որոնց միջին դարերն էլ երբեք չէին համարձակի հրատարակել, ինչպէս, օրինակ, պապի անսխալական լինելու մասին վարդապետութիւնը:

Ինչ կը լինի պապութեան ապագան, — հեշտ է նախագուշակել զուրկ բարոյական ներգործութեանից, զուրկ մարմնաւոր իշխանութեանից՝ նա կը դառնայ կաթօլիկ

դարձել է ծիսապաշտութեան, չնորհալ վաճառութեան և անհաւատութեան մի գործարան. — Դու անկրօն ես, անհաւատ ես, պատասխանում են, եկեղեցու սրբութեան դէմ չէ կարելի խօսել, մեր եկեղեցու նման ազատ եկեղեցի չը կայ:

Մեր եկեղեցական կառավարութիւնը, ասում ենք, դարձել է բաշխութեան վարդապետութիւն. կամայականութիւնը տիրում է կարգի և կանոնների վրա. անարժանները առաջ են գնում, արժանաւորները ճնշվում են: Խաղոյն աստիճան ես մի և նոյն յիմար պատասխանը, թէ դու կրօնի դէմ ես խօսում, և հետո՛ւ էլ աւելացնում են մի քանի հայհոյանքներ:

Մեր եկեղեցական երբ, ասում ենք, դարձել են անպիտան մշակներ. նրանց գիտութիւնը, նրանց վարքը չէ համապատասխանում իրանց յանձն առած պաշտօնին: Նրանք աւելի զայնքալիցում են մեր ժողովուրդը, քան թէ նրան մի բարոյական և հոգեւոր ուղղութիւն են տալիս: — Խաղոյն քիչ ցոյց կը տան Ներսէս մեծին, Սահակ Պարթևին և Մեծորդին: Իսկ այժմեանները. — Այժմեանները քառում են իրանց մեղքերը հնրի աշխատութեամբ...

Մեր լրագրութիւնը, ամսագրերը և ուսումնական հանգիստները, ասում ենք, փոքր խառնակ արթնացնելու ժողովուրդը իր նախնական շարունակներից, փոխանակ նոր և թարմ մտածութիւնների հետ ծանօթացնելու, փոխանակ նրան դէպի ուղիղ ճանապարհը առաջնորդելու աւելի մարդացնում են, աւելի թմարացնում են: Նրան իր անշարժութեան մէջ. — Այսպէս պէտք է կրթել ժողովուրդը պատասխանում են քեզ: Եւ վերջապէս ամեն բան մեղմանում է և աւելի նուստում: Խօսում են անտեսական անկարգութեան վրա, վաճառականութեան անկանոնութեան վրա, երկրագործութեան յետամնացութեան վրա, արհեստի նահապետական դրութեան վրա, գիւղացու մշակ դասի ողորմելի վիճակը:

եկեղեցու գլխավոր եպիսկոպոսութիւնը,— աւելի ոչինչ:

Պիոս IX-ը վիճակի մարդ էր: Նա կարծես գիտակցական վիճակի ձեռքով կոյր գործիք էր՝ նա իր անմիտ և յանդուգն գործունէութեամբ զոյգ անդունդը, քանզեց պապութիւնը, մինչև ծայրայեղութիւն հասցնելով կրօնական հեղինակութեան և մեր դարի մտքի մէջ անողորմ պատեւազմը....

Այո՛, կրկնենք այստեղ Պիոս IX-ի վրա Պապականության պատմութեան և խղճմանքի առջև) անունով բրօշուրի մէջ:

Նորա մահից յետոյ կաթոլիկ կրօնից ուրիշ բան չէ մնում եթէ ոչ մի ասիական պետութիւն, մի բռնակալութիւն, որի տեսարանից ցնորվում է մարդու ուղեղը, մտաւոր ստրկութեան մի անդունդ՝ միակերպ ինչպէս մահը, լուռ ինչպէս գերեզմանը:»

Պ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փետրվարի 24-ին գեներալ Գլիսիեի Կոմի մարմինը բերվեցաւ Թիֆլիս, իսկ միւս օրը հայոց Զորաշէնի եկեղեցում ընդունված եկեղեցական արարողութիւնները կատարելուց յետոյ մարմինը տարվեցաւ Վանքի Մայր եկեղեցին, ուր կատար-

վրա, մի խօսքով, ամեն բանի վրա, ինչ որ պէտք է մարդուն,— մի և նոյն պատասխանն էս ստանում, ամեն ինչ լաւ է մեղանում....

Այս բոլորը առաջ է դրւի ինքնախաբէութեան հետեւ. այս բոլորը առաջ է դրւի այն միակողմանի հայացքից, որ մենք ամեն բան լաւ կողմից ենք տեսնում:

Ինքնախաբէութիւնը մեղանում ծնեց մի տեսակ «ազգայնական» որոնք վրա մինչև այսօր ոչ մեր վկայականները, ոչ մեր թատրոնական բեմը և ոչ էլ մեր լրագրութիւնը ուշադրութիւն չեն դարձրել: Գրանց նշանաբանը բովանդակվում է այս սկզբունքի մէջ. «Ինչ որ հայկական է, այն լաւ է»:

Այս տեսակ «ազգայնական» մի կատարելագործված տիպ են ներկայացնում մեր հասարակութեան մէջ: Որոնք, կարծես, պատկանում են մի առանձին շփոթ աշխարհի, որի հիմնադիրը յայտնի չէ:

Գրանք, արգարե, սիրում են ազգը, որպէս մի երկրասարդ սիրահարված է լինում մի օրիորդի վրա, որն նրան ամենին չէ ճանաչում, որն նրա բերանից մի խօսք անգամ չէ լսել, որն նրա կողմից ոչ մի չնոր՝ չէ տեսել: Բայց նա սիրում է.... Օրիորդի յիմարութիւններն անգամ սիրելի են նրան....

Նրանք սիրում են... վրդովվում են... ոգևորվում են... և ամեն կիւրք իրանց սրտի մէջն է մտնում: Նրանք ազգը գտնում են իրանց սենեակի չորս պատերի մէջ. դրսում նրա հետ յարաբերութիւն չունեն: Որպէս մեր երեակայական սիրահարը իր սիրուին իր գլխի մէջն ունի:

Այս տեսակ «ազգայնական» մարդ մի քանի ծածկում են համարում ազգին, երբ խօսում են նրա վրա, և խօսում են միշտ իրանց նմանների հետ. նրանց ձայնը օտարը չէ լսում: Նրանք չունեն միջն

վեցաւ պատարագը: Մարմինը թաղվեցաւ Վանքի Մայր եկեղեցու գաւթում: Նորին Ապստեական Բարձրութիւնը Մեծ Խիսան փոխարքան բարեհաճեց ներկայ գտնվել յուզականորեն հանդիսին: Նորին Բարձրութիւնը մի կէս ժամից աւելի Զորաշէնի եկեղեցում կանգնելուց յետոյ, նստեց ձիւ վրա և բազմաթիւ բարձրաստիճան զինուորականներով, բոլորն էլ ձիաների վրա նստած, հասցրին դադարը մինչև Մայր եկեղեցի դուռը: Այն փոցներում, ուր անցաւ հանդէսը բոլոր խանութները փակված էին: Ահագին բազմութիւն հետևում էր դադարին: Պատարագի ժամանակ Վանքի մայր եկեղեցին, նորա գաւթի, և եկեղեցու շրջակայանը լի էին ամբողջով: Պատարագից ինքն եպիսկոպոսն էր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՆԻԱ

Կորտէսների Ժողովը բացվել է փետրվարի 3/15-ին:

Թագաւորը Ժողովին ներկայացրել է նորապատկ թագուհուն: Իր գահական ճառի մէջ գովել է նրա յատկութիւնները և շնորհակալութիւն է յայտնել որ թէ սպանիական ազգը և թէ օտար տէրութիւնները համակութիւն ցոյց տուեցին իր արած ամուսնական ընտրութեանը: Աւելացրել է նաև թէ ինչպէս ինքն, նոյնպէս և իր երկրասարդ կինը պատրաստ է զոհվել Սպանիայի բարեխառնութեան համար: Պապի վախճանելու համար իր ցարը յայտնելով, աւելացրել է թէ յոյս ունէ որ նախախնամութիւնը կը լուսաւորի կարգինալների միտքը որ այնպիսի մի պապ ընտրեն որ եկեղեցու և տէրութեան համաձայնութիւնը ապահովէ: Ծառը վերջացնում է ասելով թէ ցանկանում է ամեն տէրութիւնների հետ իր բարեկամական յարաբերութիւնները պահպանել:

Ի հարկէ Թագաւորի խօսածը իր ճառի մէջ պապի ընտրութեան վերաբերութեամբ, շատ հաճելի չէ անհաշտ կեդրական կուսակցութեան ճաշակին, բայց որովհետեւ եկեղեցին Սպանիայում ամեն տեղից աւելի կուռն է նոր և լուսաւոր գաղափարների դէմ, թա-

անգամ այն բանը, որ կոչվում է ցանկութիւն. որովհետեւ մի բան ցանկանալու համար պէտք է մի բան պահանջել. բայց նրանք պահանջում են չունեն: Նրանք բաւական են այն բոլորով, ինչ որ կայ արդէն, ինչ որ թողել են մեր պապերը: Իսկ մի նոր բան անելու համար դեռ սպասում են....

Նրանց խօսքը—գովասանութիւն է: Գովել, ոգևորվել, ուրախանալ ազգի չունեցած կատարելութիւններով,—այդ է նրանց սիրոյ երեակայական առարկան: Եւ միշտ վրդովվում են, դաւաճան, ուրացող են համարում այն մարդուն, որ համարձակվում է ազգի այս և այն թերութիւնները նկատել, կամ նրա նախապաշարմունքի դէմ խօսել: «Գու՛ մեր ունեցածը քանզու է» ես» ասում են:

Այս տեսակ «ազգայնական» կան, գոյութիւն ունեն, բայց աչքի չեն երևում: Նրանք ըստ մեծի մասին աւանանդական կեանք են վարում: Նրանք քրտմերի բնաւորութիւն ունեն, սիրում են վարագոյրի ետևում թաքնված մնալ և երբեմն պատգամ են իր սրտի: Նրանց խօսքերի մէջ խմատ չը կայ, բայց մի և նոյն ժամանակ բազմխմատ են, որպէս մարգարէի խօսք, որ միշտ մեկնութեան կարօտ է....

Նրանք չեն սիրում ազգային գործերի մէջ մտնել. որովհետեւ միշտ երեակայում են, որ իրանք մի «մեծ» բան պիտի անեն, որի ժամանակը չէ հասել.... և միշտ իրանց աչքի առջև, արգելքներ են տեսնում: Այլն արհամարում են այժման գործիչների գործը, համարելով երեսակական խաղ: Դուռ փայտը նրանց երեսից պակաս էլ, երբ լսում են որ և ինչ դատողութիւն մի նոր երեկելի է, և նայում են նրա վրա, որպէս մի զարգացած մարդ նայում է փոքրիկ մանուկի ծոռն ու սխալ թիմուկանքին: Իրանք միշտ լուռ են, շատ բան գիտեն, բայց չեն խօսում....

Նրանք միշտ ոգևորվում են անցեալով. Վարդանը, Աւարայրի դաշտը, Ալին նրանց խօսակ-

գաւորի յայտնած այդ ցանկութիւնը աւելի և աւելի արթարանում է Սպանիայի համար: Ոչ մի տեղ պապական կղերականութիւնը այնպիսի սոսկալի դերեր չէ խաղացած, ինչպէս Սպանիայում:

Կուրայում հրատարակվող մի լրագիր յայտնում է թէ սպանիական կառավարութիւնը բանակցում է Կուրայի ապստամբ կառավարութեան հետ, խաղաղութիւն կապելու համար: Սպանիական կառավարութիւնը կարանաւորել է մի անձն, որ կամենում է եղել մի նոր ապստամբութիւն հանել, Կուրայի նախագահ լինել աշխատելով:

Մարզիկից հեռագրում են փետրվարի 4/16-ին թէ պ. Այալաս ընտրվել է նախագահ դէպուտատների Ժողովին: Նախկին նախագահ պ. Պոզադա Հերալա բաժանվել է պ. Կանսելայից, պատճառելով թէ այս վերջինը զեղուրութիւններ է անում կարողականութեամբ մեղադրված և սահմանադրութեան թշնամի չափաւորականներին:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒՐԻԳ, փետրվարի 22 (մարտի 6): Նորին Բարձրութիւն Նիւաւոր Զորանաւորաւոր Սանտոֆանսից փետրվարի 19 (մարտի 3) հեռագրում է հետեւեալը. Ճնշւել Մեծութեան գահակալութեան օրվայ պատճառով այստեղ գտնվող զորքերին ժամը երկուսին նշանակած էր զօրախաղ, բայց որովհետեւ այդ ժամանակ բանակցութիւնները թիւրքաց հաւատարմատարների հետ վերջանում էին, զօրախաղը յետաձգվեցաւ մինչև հաշտութեան պայմանների ստորագրելը: Ստատուպէս հինգ ժամին կոմս Կանտիեկ յայտնեց, որ խաղաղական պայմանները ստորագրած են: Եւ ինչն մօտեցայ զորքերին և շնորհաւորեցի փառաւոր հաշտութեան ստորագրելը: Յետոյ Թագաւորի կողմից շնորհակալութիւն արեցի զորքերին նրանց վեհաճան ծառայութեան համար և հաւաքեցի օֆիցերներին: Նոքա ինչ պատասխանեցին անվերջանալի, ոգևորված ուրաներով: Իրանից յետոյ Յարգարդի և Ս. Սոֆիայի հանդէպ հանդիսաւոր ժամասացութիւն կատարեցին: Այս հանդէպը ամենքի վրա սաստիկ տպաւորութիւն գործեց: Յետոյ, երբ գրեթէ մութն էր,

ցութեան նիւթն է: Թիւրքիայում և Ն. Պոլսի ազգային սահմանադրութեան մէջ տեսնում են մեծ ապագայ, և հայոց փրկութիւնը գտնում են հայոց եկեղեցու մէջ:

Այս «ազգայնական» իրանց տեսակի կատարելագործված տիպն են, որոնք հաճախ են եր համարվում: Նրանք բարի մարդիկ են, բայց վտանգաւոր են: Կոյր սէրը միշտ վտանգաւոր է լինում, որովհետեւ միշտ լաւն է տեսնում, վատը չէ նկատում:

Բայց կայ և երկրորդական տեսակը, որն առաջինի կեղծ պատճէնն է: Գրանք խորապի մարդիկ են, որ ազգասիրական դիմաւոր ներքոյ թաղցնում են չանկան նպատակներ: Այսպիսիները խառնվում են գործի մէջ: Նրանք լինում են— դպրոցների հոգաբարձուներ, եկեղեցիների գանձապետներ, հարուստ որբերի խնամակալներ, բարեգործական նպատակով նուիրված գումարների կտակապատարներ, առաջնորդ-սրբազանների խնկարկուներ, աղքատ դերասանների պաշտպաններ, մի և նոյն դպրոցի մէջ մշտական և ժառանգական վարժապետներ, և երբեմն լրագիրների ու ամսագիրների խմբագիրներ: Այս տեսակ ազգասէրների թոււում են և այն բարեբաւուններ, որոնք միշտ կողոպտել են, յափշտակել են և հաղարումէկ կերպ աւաղակութեամբ հարստութիւն են դիզել.— և վերջի վերջոյ ցանկանում են լաւ մարդ ձեռնալ և իրանց կեղտոտ անցեալը ծածկել ազգասիրական քոյով:

Այս տեսակ «ազգասէր» սիրում է ազգը նրան կողոպտելու համար, որպէս վամպիր թրմրեցնելով է ծծում իր գոյնը արիւնը: Նա կը խօսի քեզ հետ միշտ հայերէն լեզուով, կաշխատէ հեռու մնալ օտարազգի բաներից. և միշտ (բայց խօսքերով միայն) բարի ցանկութիւններ կը յայտնէ իր «սիրելի» և «պատուական» ազգի մասին: Այն ու հին նրա բերանից պակաս չեն, երբ լսում է ազգի թշուառութիւնը, և շատ անգամ արտասուք է երևում նրա աչքերում, երբ կար-

գորքերը հանդիսաւոր մարդով շատ դեղեղիկ կերպով անցան: Այդ օրվայ վերջը ճաշ էր պատրաստած, որի ժամանակ ուրաներով տօտ առաջարկեց սիրելի Թագաւորի կենացը և մեր թանկագին հայրենիքի փառքի և բարօրութեան համար:

10հոկտեմբեր, 21 փետրվարի (մարտի 5): «Daily News» լրագրին հաղորդում են Սանտոֆանսից Եգնատիեից ստացած խաղաղական պայմանների հետեւեալ մանրամասնութիւնները: Գործընթաց կը փոխանակվէ Բեսարաբիայի հետ, եթէ Ռուսիան կը համաձայնի: Բոլշարիայի ապագայ իշխանը չը պէտք է լինի Եւրոպայում թագաւորող որ և է տալիս: Բոլշարիան հարկի քանակութիւնը կը որոշվէ երկու տարուց յետոյ: Բոլշարիան կը ստանայ Կալայա ծովային նաւահանգիստը: Ռուսաց զորքերը Կ. Պոլս չը մտնէ Մարմաբեան ծովում նաւեր կը նստեն և Բօսֆորով կուղեւորվեն դէպի իրանց հայրենիքը: Բոլշարիայի բոլոր ամրոցները պէտք է քանդվեն: Թիւրքաց զորքերը չեն մնայ Բոլշարիայում:

4. ՊՈԼԻՍ, 20 փետրվարի (մարտի 4): Բոլշարիայի կառավարութեան կազմակերպող իշխան Չերկասկի վախճանվեց արիւնի հաւրածից:

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒՐԻԳ, փետրվարի 23 (մարտի 7): «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական բանկը մարտի 1-ից 50 միլիոն պարագ կը վեր առնէ: Պարտականութիւնների իսկական արժողութիւնները կը լինեն 1000 ռ. և 5000 ռ. վեց ամիս ժամանակով: Սեպտեմբերի 1-ին պարտատէրերին կը վճարվէ սկզբնական պարագը և տոկոսները տարեկան 4 1/2 տոկոս հաշւելով:

10հոկտեմբեր, 22 փետրվարի 22 (մարտի 6): Բէյ-տէրի ընկերութիւնը հաղորդում է, որ խաղաղական վաշտաւորութիւնը 29 կետերից է բաղկացած, որոնցից առաջինները վերաբերում են Զէյթոսօրիային և Բոլշարիային: Կոմս Կանտիեկն է, որոնցից 310 միլիոն փողով է վճարվում, իսկ 1100 միլիոն փողով պէտք է Ռուսաստանը հող ստանայ Սախարով: Վճարելու պայմանի ժամանակամիջոցը որոշված չէ: Բոլշարիայի սահմանները կը լինեն հետեւեալները՝ Կարասու գետի աջ գիծը, բայր եղբը Չերկասկի մինչև Վարնա, իսկ հիւսիսային կողմից Պիրոսը, որ Բոլշարիային է մնում:

Գում է «Վէրք Հայաստանին»: Նրա բարկութեանը չափ չը կայ, երբ ազգի մասին թշնամանք և հայոյանք է լսում, և ատում է այն բոլորին, որոնք հայ չեն:—Այս բոլորը անում է նա, բայց եթէ գիտենայ, թէ Հայկի ոսկորներին մի քանի կօպէկ փող կը տան, իսկոյն գերեզմանից կը հանէ ու կը ծախէ....

Ընթերցող, դու բաւական ծանօթացար մեր նկարած երկու տիպերի հետ—փոստ և կեղծ ազգասէրների հետ,—կամենում ես այժմ քեզ անձնապէս ծանօթացնեմ նրանց մէկի հետ, և դու քեզ բոլորին ճանաչած համարի, որովհետեւ ամենքը շատ քիչ տարբերութեամբ միմեանց նման են:

Կա վերջին տեսակիցն է: Այն մտնում ենք նրա մենարանը, այստեղ է գործում ազգի երեկելի մտածողը: Մեծ գրասեղանի հանդէպ, նոյնպէս մեծ բազմաթիւ վրա նստած է նա: Նա մի հաստիկ մարդ է, խօսում է նոյնպէս հաստիկ ձայնով. թշնմը նոյնպէս հաստիկ են և թունդ-կարմիր գոյն ունեն: Երևում է, ազգասէր փոքր միշտ կուտ է եղել. նա շատ առողջ է, թէև զլխի մազերը սպիտակել են:

Գրասեղանի դէմուէլ (ազգասէր աչքի առջև) սև չրջանակի մէջ, կախած է մի խորհրդաւոր պատկեր, որ ներկայացնում է մի հերարձակ կոյս, որ նստած է փլատակների վրա: Նրա շուրջը թափված են խորտակված գաւազաններ, փոշեթաղ թաղեր, փրկված դրօշներ և գանաղան դէնքեր: Իսկ ինքը կոյսը, ձեռքը ծնոտին նեցուկ տուած, գեղեցիկ գլուխը մի կողմը թեքած, տըլտուր կերպով նայում է Հայաստանի աւերակներին.... Այս պատկերից փոքր ինչ հեռու, ազգասէրի աջ և ձախ կողմերում, պատից քաղ են ընկած երկու ուրիշ պատկերներ ոսկեզօծ չրջանակներով: Գրանցից մէկը Հայկն է, իսկ միւսը՝ վարդան Մամիկոնեանը: Հայկի պատկերի ներքեւ

Սերբիայի մէջ կը մտնեն Սերբիացի, Նոբոթապար և Վրանիա: Չերնոգորիայի հետ կը միացնուին Սերբիայի, Ուոյվոդինայի, Սլոնյան և Նիկշին: Մահալապուրի կը միանան Նոբոթապար և Վրանիայի: Սերբիայի մէջ Նոբոթապար և Վրանիայի իրանց կայքերը, այն ժամանակ այդ կայքերը կը բաժանուին այրիներին և որբերին «Agence Russe» հաստատում է այն լուրը, որ կոմս Իգնատիևի թիւրքաց հաւատարմատարի հետ կը գայ Պետերբուրգ հաշտութեան զաշնագիրը հաստատելու համար: Իգնատիևի կը գայ մի շարքից յետոյ: Հաստատուում է նոյնպէս այն լուրը, որ կոմս Իգնատիևի կը լինի:

Վիեննա, փետրվարի 21 (մարտի 5): «ԴՕ-ՊՕԵ» լրագրին հեռագրում են Վիեննայից հեռակալով: Ինչ որ յայտնի է այստեղ հաշտութեան պայմաններէ շատ լաւ տպագրութիւն է գործում, այնպէս որ այստեղ դարձեալ յոյս ունեն, որ Ներսիսի խաղաղութիւնը չի խանգարուի: Կոմս Իգնատիևի երեւի կը լինի Բերլինում և կ'զգրէր բնակարան թիւն կունենայ, գոնէ Բերլինից եկած լուրերը տեղիք են տալի այդ եղբակցութեանը հասնելու:

Վիեննա, 22 փետրվարի (մարտի 6): «ԴՕ-ՊՕԵ» լրագրին հեռագրում են, որ ինչպէս երևում է Անգլիան բաւական է խաղաղական պայմաններով և պատճառ չունի բողոք ներկայացնելու կամ եւրոպական խաղաղութիւնը խանգարելու: Անգլիան առաջարկեց Աւստրիային մինչև կոմս Իգնատիևի գումարովը համաձայնեցնել երկու պետութիւնների շահերը և միջոցներ գտնել որոնցով կարողանան այդ համաձայնութիւնը պաշտպանել: Այստեղ լրագրիներին մէջ երեւի տպից Սերբիայի մի հեռագիր, որ հաղորդում էր բանակցիւններն ուղղած հրաւերի բնագիրը, որի մէջ ասված էր. «Որովհետև մենք մեր ոյժերին ենք թողած, ինքնին հոգանք մեզ համար, պատերազմներ մինչև վերջըս Այս նախագաղութեան նպատակը այն է որ Բանիայում նոր անկարգութիւններ ծագեցնեն և չը նայելով գերմանացիների և ունկարացիների ընդդիմադրութեանը, մոցնեն աւստրիական զորքերը յիշեալ երկրների մէջ, իր թէ կարգ պահելու համար: Այստեղ դիտարկութիւն կայ ժամանակով Բանիան և Հերցեգովինան պատերազմական սահման դարձնելու Ինչպէս երևում է Աւստրիան դիտարկութիւն չունի ընդդիմադրութեանը Չերնոգորիայի հետ միացնելուն և այդ իշխանութեան երկրի մեծացնելուն: Բանի Պետրովիչ մինչև այժմ բաւական է կառավարութեան

արամադրութեանը Չերնոգորիայի վերաբերութեամբ: Նա կը մնայ Վիեննայում մինչև կոմս Իգնատիևի լրագրի անցքերին հետեւելու նպատակով, իսկ եթէ իշխանութիւնները թոյլատուութիւն կը ստանան կոմս Իգնատիևի մասնակցելու, այն ժամանակ Պետրովիչ կը լինի Չերնոգորիայի ներկայացուցիչը:

10հոկտեմբեր, փետրվարի 22 (մարտի 6): Երեւի հաղորդած հաշտութեան պայմանների շահութեան թիւնը հետեւեալն է. բոլորական ամբողջութեամբ գտնված պատերազմական պաշարը մնում է Բ. Կրան սեփականութիւն: Բոլորական պաշարելու համար մինչև տեղական միջոցաւ կազմելը, այնտեղ կը մնան 50 հազար ուսաց զորքեր, որոնց պահելու ծախսը ինքը այդ երկրի կը վճարէ: Բուխարեստի թողնվում է վարձատրութեան պահանջը ձեռնարկել: Սերբիայի և Չերնոգորիայի վարձատրութեան համար խօսք չէ ասած, Բանիայի և Հերցեգովինայի եկամուտները մինչև 1880 թ. գործ կը դրվեն ապստամբներին վարձատրելու և տեղական պիտոյքները հոգալու համար: Ներդրւցները ազատ կը լինեն աւստրիական նաւերի համար: Ռուսաստանը կը ստանայ Բոլորեւնան, որը կը փոխի լուսինական Բեսարաբիայի հետ: Կաշիպուրութիւնը կը հաստատուի երկու շարքից յետոյ: Կաշիպուրութիւնը այժմից պարտաւորեցուցիչ է: Ռուսաց զորքերը հիմնիկ կը սկսեն դուրս գալ Թիւրքիայից և կը մարեն երկրի երեք ամսվայ ընթացքում: Սերբիան Թիւրքիայի մարելու ժամանակամիջոցը վեց ամիս է: Կունայի յանձնաժողովը իրաւունքները մնում են անփոփոխ: Բ. Կունայ պարտաւորվում է վերանորոգել Կունայի նաւազնացութիւնը իր հաշով:

Բեռլին, 23 փետրվարի (մարտի 7): «ԴՕ-ՊՕԵ» լրագրին հեռագրում են Բերլինից, որ կոմս Իգնատիևի անկարգած այնտեղ կը հաւաքվի և Բանիայի նախագահ կը լինի: Բոլոր եւրոպական պետութիւնները պաշտօնապէս յայտնեցին իրանց համաձայնութիւնը բացի Անգլիայից, որ նոյնպէս համաձայն է, բայց դեռ պաշտօնապէս չէ յայտնել իր համաձայնութիւնը:

Ս. Պետրովիչ, փետրվարի 25 (մարտի 9): «Новое Время» լրագրին հեռագրում են Օդեսայից հեռակալով: «Այստեղ ապստամբ են, որ կոմս Իգնատիևի Թիւրքաց հաւատար-

մատարների հետ կը գայ երկուշաբթի «ВРА-ДИМОН» շոգնաւով: Մովսէս Սերբիայի վերաբերութեամբ նաւով եկաւ Օդեսա: Նա դնում է Կ. Պոլսի Գլխաւոր Հրամանատարի կարգադրութիւնները ստանալու: Երեւի «Պրովայս» շոգնաւով եկան գեներալ Սոբոլեւով, որ Սոսկով է գնում և հայ եպիսկոպոսները Մատթէոս Իգնատիևի, Խորեն և Ներսէս հայոց եկեղեցական գործերի համար: Սրանցից մէկը ուղևորվում Ս. Պետերբուրգ:

Վիեննա, փետրվարի 24 (մարտի 8), Բուխարեստից «Pol. Corr.» լրագրին հեռագրում են հետեւեալ լուրը, որի ճշտութեան համար լրագիրը պատասխանատու չէ. «Ռուսաց զորքերը պաշարեցին Բեսարաբիայում գտնված Ռուսիայի իգնատիևի Կաշիպուր և Բէլգրադ քաղաքները: Ասում են որ այս առիթով Իշխանի նախագահութեամբ Ռուսիական միւնիստրների խորհուրդը կազմվեց պետութիւններին ուղղած բողոք մշակելու համար: Երբ-հերցոգ Ֆրանց-Կարլ Աւստրիայի կայսրի հայրը վախճանվեցաւ:

Կ. Պոլսի, փետրվարի 24 (մարտի 8): Բ. Կունայ ուղղեց պետութիւններին մի գրութիւն, որով խնդրում է նրանց չը թողնալ ծանապանիւն, որ նա օգնի Թեսալիայում, Եպիրոսում և Կրիտում ծագած ապստամբութեան դարգանայուն, հակառակ պէպքում Բ. Կունայ Թեսալիա և Եպիրոս զորքեր և չօրհրդաւոր փաշայի պատերազմական նաւատորմը կուղարկի: Կրիտ կղզին զորքեր արդէն ուղարկված են:

Վիեննա, փետրվարի 25 (մարտի 9): «ԴՕ-ՊՕԵ» լրագրին հեռագրում են: Կառավարութեանը կրեդիտ տալու օրէնքի նախագիծը արդէն ներկայացվեցաւ. ժողովին, որ առաջին ընթերցանութիւնից յետոյ երեւի կը տայ իր համաձայնութիւնը: Նախագիծը առանց հաւատարկութեան ուղարկվեց յանձնաժողովին:

Այսօր փակ նիստում Անգլիացի դաւանի բնակարանները քաղաքում կը տայ: Այսօր կար միւնիստրների խորհուրդ: Առհասարակ այստեղ երևում է աստիճան գործունէութիւն: Բանիայի բեզերի ներկայացուցիչները եկան Վիեննա, բայց դեռ ոչ ոքից չեն ընդունվել: Այդ ներկայացուցիչների գալու համար մինչև անգամ անբաւականութեամբ են խօսում: Ունկարական կուսակցութեան պատկանող նշանաւոր անձինք ինչպէս երևում է համա-

ձայնում են կառավարութեան ունեցած Բուխարեստի և Հերցեգովինան պաշարելու դիտարկութեան հետ: Կերմանական կուսակցութիւնը ընդհակառակը աւելի ընդգիմանում է այդ դիտարկութիւններին:

Վիեննա, փետրվարի 24 (մարտի 8): Երեւի կայացած միւնիստրների խորհուրդի նիստում կայսրի նախագահութեամբ կրկին վճարվեցաւ պահանջը կրեդիտ աւելի առաջ ունենալով, որ կարող է կարեւորութիւն լինել պաշտպանել Աւստրիայի շահերը Սերբիայում: Մի և նոյն ժամանակ վճարված է բացառել Անգլիայի պահանջը գնալիս նախ մէջ: Անգլիացի մտադիր է յայտնել կրեդիտ բացման մասին գիտեցողի յանձնաժողովին իսկ եթէ նա չը համաձայնվի միւնիստրութիւնը կամենում է իր հրաժարականը տալ: Աւստրիան շարունակում է պնդել, որ հաշտութեան պայմաններով Թիւրքիայում ստեղծած նոր կարգերը, մասնաւոր Բոլորիային տուած սահմանները չեն կարող ձանաչված լինել: Աւստրիական կարմիր կարծիքով նոր կարգերի պատճառով Թիւրքաց նահանգներում անդադար անկարգութիւններ կը ծագեն, իսկ այդ գրութիւնը սպառնում է անդադար անհանգստացնել Ներսիսի և մասնաւոր Աւստրիային: Կարմիր կարծում է, որ Ռուսաստանը կամ պէտք է զեջուներ անի Բոլորիայի սահմանների վերաբերութեամբ իր ունեցած պահանջներից, այնպէս որ Թիւրքիան կարողանար շարունակել ապրել պետական կեանքով կամ Թիւրքիան պէտք է բողոքի ոչնչանայ և բաժանվի: Հաւատարմ աղբիւրներն այսինով Աւստրիան դիտարկութիւն ունի այդ տեսակ առաջարկութիւն կոմս Իգնատիևի մասին, ինչպէս երևում է, Աւստրիայի և Անգլիայի մէջ կայ յայտնի համաձայնութիւն: Երկու պետութիւններն էլ մտադիր են պահանջել ներդրւցների, Կունայ և Բուխարեստի կառավարել չէր բացում: Մի խօսքով Թիւրքիայի բաժանելը օրվայ հայոց է դառել:

Ս. Պետրովիչ, փետրվարի 22-ին: Ռուսաց բուրձ արժէ 1օնդոնի վրա 26¹/₈ պենս, ուսաց 100 բուրձ Համբուրգի վրա արժէ 222 մարկ, 50 Ֆենիկ, Փարիզի վրա 273 Ֆրանկ 50 անտիս:

Ս. Պետրովիչ, փետրվարի 24-ին: Ռուսաց պետական բանկի 5% տոմսերը առաջին շրջանի արժէ 96¹/₈ ռ., երկրորդ 96 ռ., երրորդ 95 ռ. 25 կոպ., չորրորդ 94 ռ. 75 կ., առաջին ներքին 5% փոխառութեան տոմսեր արժէ 238 ռ., երկրորդ 236 ռ. 50 կ., արեւելեան փոխառութեան 93 ռ. 25 կոպ., պոլսիականները զինք 7 բուրձ 40 կոպէկ է: Տրամադրութիւնը հաստատ է:

պատի վրա մեկսած է հին Հայաստանի քարտէզը:

Կրասնոյանի վրա ամած են շատ թղթեր, որոնց վրա, քամին չը ցրվելու համար, դրած է մի աղիւսանման բան. դա մօզայիկներով զարդարած մի կրային բաղադրութիւն է, որ բերած է Անիի աւերակներից:

Մի անկիւնում մեծ պահարանի մէջ չարած են զրքեր Վիեննայի ոսկեգոծ կազմերով. կարծես, չնորքի համար դարձված լինեն: Վիեննայի զարդարած է արեւելեան ճաշակով. փռած են զորքեր, դրած է թախտ և երևում են մութաքաներ:

Ազգասէրը լուռ է. նրա բազմաթիւ գէմերը ցոյց է տալի, որ զբաղված է:

Ան ներս վաղցցին սենեակի մէջ երկու հըրնշտակի նման փոքրիկ երեխաներ. «Պապա՛ս, պապա՛ս» կոչելով, նրանցից մէկը թռաւ հօր ծնկերի վրա և փաթաթվեցաւ նրա վզով: Իսկ միւս մանուկը փորձ փորձեց հետեւի եղբորը, բայց զորովեցաւ յատակի վրա, Հայրը բարձրացրեց նրան և համարեց:

Երեխաներից մէկը անունը Լեոն է, միւսինը Ռուբեն: Հայրը մեծ ծառայութիւն է արել ազգին, որ կենդանացրել է այդ պատմական անունները...

Ի՞նչու հայերէն չեն խօսում, հարցնում են ազգասէրից:

Մայրերի ու աղջիկների հետ այսպէս են սորված... և էլ ժամանակ չունեն զրանցով զբաղվելու... պատասխանում է նա:

Երեխաները խլում են զրասեղանի վրայից «Մեղի» վերջին համարը, որ տանն իրանց համար «Փռնան» շինեն: Հայրը կոչում է, որ յետ բերեն, բայց չարաճճիները անպատշաճում են...

Ընթերցող, այս բոլոր քիչ վրա կարծեմ լաւ տպագրութիւն գործեց. արտաքին ցոյցերը բա-

ւական գրաւիչ տեսար. այժմ մտնենք ազգասէրի ներսը—սրտի մէջ:

Ես կը սկսեմ խօսակցութիւնը, դու միան լսիր: —Կուք, երեւի, «Մշակը» չէք ստանում, հարցնում եմ ես:

—Միթէ արժէ փող կորցնել... պատասխանում է նա արհամարհական ձայնով:—Այո, լրագիր վրա թընլ միայն կարելի է և ոչ կարգաւ:

—Երեւի, դուք կարդում էք, իսկոյն հարցնում է նա:

—Այո, և շատ սիրով:

—Այդ ձեզանից չէի սպասում...

—Ի՞նչու:

—Եղբայր պատուական, էլ ինչ մնաց, որ չը խաղաղակեց նա... ընտանիք, կրօն, եկեղեցի:—Նա ուրացաւ մեր ազգի բոլոր անդին կողմերը. էլ մուր չը մնաց, որ չը քսեց նրա վրա:—Նա մեզ խայտառակեց, խաղա խայտառակեց...

—Ի՞նչու չը խայտառակել, երբ խայտառակելու բաներ կան:

—Միթէ կարելի է այդ: Ասենք թէ, լինէին մեր մէջ թերութիւններ, միթէ կարելի է ամեն ինչ հրապարակ հանել:

—Այսպէս վարվում են միայն այն յիմար հիւանդները, որ թագցնելով իրանց ցաւերը, աշխատում են առողջ ձեռնար:—Մեր թերութիւնները ծածկելով ինչ չինքնիք մինչև այսօր:

—Գոնեւ մեր պատերը պահելով: Օտարներն մեր պակասութիւնները չը հասկացան:

—Օտարներն մեզ նման կոյր չեն...

Նա սկսեց թղթերի մէջ մի բան որոնել:

—Ահա, ձեզ ցոյց կը տամ Ս. Պետերբուրգից ստացած պ. Կովանի նամակը... ինչ պատուական դատողութիւններ, ինչ պատուական խորհրդածութիւն... —Որտեղ կորաւ... Սաշայ, կոչեց նա ծառային:

—Ներդրւց մի կրէք. Ս. Պետերբուրգի «պատուական խորհրդածութիւնները» ինձ պէտք

չեն. առանց ձեր կարգաւ, ես կարող եմ ասել, թէ ինչ գրված կը լինի այն նամակի մէջ:

Նա դառնում է դէպի ինձ:

—Ուրեմն ասացեք, ինչդիմ, պէտք է՞ թընլ մի այսինի լրագրի վրա, որ բացատում է մեր լաւ կողմերը, հերքում է և ամեն ինչ քանդում է, ամեն ու վրա է անում:—Այդ ում է դուք գալիս, ով չէ բարկանում:

—Կա շատ բնական է. փորձեցեք երկու աչքերով կոյր մէկին ասել դուք կոյր էք. նա իսկոյն կը բարկանայ, թէ և յայտնեցիք մի անհերքելի ձեւարկութիւն:

Նա տաքացաւ:

—Կա զղուկի է... միշտ գովել պէտք է, խրատել պէտք է. քաջալերել պէտք է. դուք միայն յուսահատացնում էք... դուք ամեն բան սեղծում էք տեսնում... կեանք, ոյժ ուրանում էք ազգի մէջ...

—Կրթութեան այդ հին և փռած եղանակը արդէն ցոյց տուեց իր արդիւնքը. Կ. Պոլսի հոստիների լրագրութիւնը մինչև այսօր այդ ձեւին էր հետեւում, նա միշտ գովում էր, նա միշտ ողբաւրվում էր, ցոյց տալով, թէ ամեն բան ունեն, ամեն բան պատրաստ է: Բայց հանգամանքները ցոյց տուցին, թէ նրանք ինչ տեսակ ժողովուրդ պատրաստեցին. Տաճկաստանը ոչնչութիւնը յայտնվեցաւ:

Ազգասէրի նկտը, կարծես, քարին դիպաւ. նա կանգ առեց և սկսեց մտածել:

Ես շարունակեցի:

—Նոյնը անում էին մեղաւորում և մինչև այսօր. «ինչ որ հակական է, այն լաւ է»... այս էր մեր ազգ սիրողների սկզբունքը:— Հայ վաճառականը խաբէրաւորութեամբ է վարում իր առևտուրը:— Պէտք է գովել նրան, այդ գողութիւն չէ, որովհետև գործողը հայ է, Հայ ընտանիքը օր ըստ օրէ քայքայվում է բարոյական փտութիւն մէջ:— Վնաս չունի. որովհետև մեր ազգի ընտանիքն է, նրան վատ ասել չի լինի: Հայ եկեղեցական-

ները դարձել են աւազակներ:— Պէտք է գովել նրանց, որովհետև մեր հոգեւոր հայրերն են, մեր կրօնի աւանդապահներն են... Ի՞նչ խօսքս երկաւացնում, դուք ամեն աղբ, ամեն կեղտ, ամեն ապականութիւն գովում էիք, և գովում էք, որովհետև հայի աղբ է...

—Ի՞նչ վնաս տուեցինք մեր գովութիւններով:

—Այն վնասը, որ դուք խաբեցիք ազգը և գովաբանելով նրա յիմարութիւնները, նրա անպիտանութիւնները, առիթ տուեցիք անպիտանութեանը մնալ միշտ անպիտանութիւն: Կուք ազգի աչքերը փակեցիք իր այլանդակութիւնը չը տեսնելու, համար:

—Իսկ դուք, որ պիտաբանում էք, քանդողում էք, ոչնչացնում էք, նրա տեղը ինչ էք դնում:

—Մենք ազգականի պաշտօն ենք կատարում: Ազգականը երբ անխնայ կորում է ծառի չորացած, փռած և աւերող ճղմունք, չէ մտածում նրանց տեղը մի նոր ճիւղ կազմել. որովհետև գիտէ, որ նորը ինքն իրան կը բուսի, եթէ ծառի մէջ կեանք կայ, ոյժ կայ և հողի մէջ արմատ ունի...

Խօսակցութիւնը ընդհատվում է: Կատարանի ծառան ներս է բերում մի հրակիրաթուղթ և ստորագրել է տալիս:

—Ի՞նչ գործի համար էք կանչված:

—Կարձեալ այն անիծված կտակի համար է...

Ազգասէրը մոռացաւ սէրն էլ, ազգն էլ, վարդանն էլ, Հայկն էլ: Նա կանգնեց այս խօսքերով:

—Ներողութիւն, ես փառաբանիս մօտ պէտք է դնամ:

Մ Է Լ Ի Ե Ղ Կ Դ Է

ГОДЪ ТРЕТІИ.

Иногородные адресуют свои требования исключительно: *вз Баку вз редакцію Бакинских Известий.*

ԵՂԵԱՐԲ Ն. Գ. ՏԵՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ
Ս. ՏԵՐ-ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ

Դերկայ, ապրիլի փետրվարի 15-ից մինչև մարտի 20 Արժոնուտ Գալլեբէայի ներքին յարկում, Կովկասի նահանգական պառերազմական շտաբի մօտ կը ծախվէին ԱՄՆ, ՏՆԱԿ ՊՏՂԱՏՈՒ ծառեր, ի ՕՍԵՅ՝ ԵԱԿՈՎԼԵՎԻՉ ԻԼԼԵԱՇԵՎԻՉի ԳԱՐԱՅԱԶԻ ԿԱԼՈՒՍՏՈՒՅ՝ ԱՆԿ արշինից մինչև մէկ սաժէն մեծութեան ծառերը արժեն իւրաքանչիւր 35 կոպ.։ Դառերը պատճառած են երազական ԱՄՆԵԱԿՎԵԼԵՎԻՉԻ ԿՏԵՍԱՆԵՐԻՈՎ, որոնց հաւատարմին է տուել ՎԻՆՆԱՅԻ աշխարհաբանիւթի Պժմօթղական Կօնգրեսսը։

Մէկ երիտասարդ ցանկահոծ է ունենալ տնե-
րում ՄԱՍԻԱՒՈՒՐ ԴԱՍԻՍ: Պարտադրում է նոյն-
պէս զինգիայել ԱՌԱՋԻՆ, ԵՐԿՐՈՐԴ և ԵՐ-
ՈՐԴԻՐ, զաստիճանի համար շտաշել կարելի է
իմանալ «Մշակի» խորագրասանը

Молодой человекъ желаетъ имѣть частныя
уроки. Приготовилъ дѣтей въ первый, вто-
рой и третій классы гимназій. Адресъ мож-
но узнать въ редакціи «Мпашъ».

Въ книжномъ магазинѣ Ушарова продается
книга и описаніе древностей города Тифлиса,
соч. Платона Иосселиани. Цѣна 50 к.

Ուշարով գրքերի խանութում ծախվում է
(«Թիֆլիսի հնությունների նկարագրություն») հեղ.
Պլատոն Իոսելիանի, գին 50 կ. 2—4

ԹԻՖԼԻՍԻ Մասնատնօրէն յօգուտ Թիւրքիա-
նց դէպի Անդրկովկաս գաղթականների յայտ-
նում է որ յօգուտ կարօտեալ գաղթականների
ընդունվում են ամեն տեսակ հին և նոր շորեր,
Պահեստը զտնվում է Արքունու քարվան-
սարայի մէջ, Ղուիրատուններ լիով բարեհաճեն
բերել կամ ուղարկել իրանց այդ նուէրները
նախկին խվանովի այժմ Յովհաննիսեանի ըն-
կերցաբարձը, Կովորովի փողոց, Արքունու տուն,
որտեղ և կը տառայան տպված ստացականներ
իրանց ընծայաբերութեան համար:

ԹԻՖԼԻՍԻ Մասնաժողովը յօգուտ գաղթականների յայտնում է որ, դրամական նուիրատուութիւնները յօգուտ գաղթականների ընդունւում են «Մշակ» և «Тифл. Вѣстн.» լրագիրներէ խմբագրութիւնների մէջ և «фортъ» հանդիսալի խմբարարատան մէջ: Դոյնպէս ընդունւում են դրամական նուիրատուութիւնները և պ. Զիրթա խօվի կանտօրայում, Շադինօվի քարտանսարայում, (Բազաղլիանի հտե),

13—20 (1)

ДНЕЙ отъ 9 часовъ утра до 2 часовъ пополудни

կէսօրից յետոյ բացի ԳԻՐԵԿԻ օրերից:

Ներքինիսան Հայոց Ոգգային-Հոգեոր Դը-
պրոցում Հոգաբարձական խորհրդարանի մեջ
առաջինկայ մարտ ամսոյ 8-ին, երեկոյեան 1
Ժամին, կը ընին ածրբախօսութիւն (առանց
կրկնածրբախօսութեան) կապալով ապլու Հան-
գուցեալ Դրիգոր Ներգլիկեանցեց ընծայած
կրպակը իր նկուղով ուր գանձում է Հայոց,
նոյն է, միջին փոլոցումը: Պայմանաթուղթը
(յօնդիցիայ) կարել է կարդալ Հոգաբարձու-
թեան Դիւանատան մեջ ամէն ուր, բայց
կիրաքկէից և աօներից, ցերեկկայ 10-ից մինչե
12 ժամ:

ԳՐՈՐԵԱԿԱՏԱՐ ԵՒ ՀԱՇՈՒՆՊԱՆ

Փորձված վաճառականները, գործերում, գիտություններում, լեզուները, ցանկանում է տեղ ունենալ, լինել վաճառականի մոտ և լինել ուրիշ ծառայությունների մեջ. Պատրաստ է բոլորաբար դուրս գալ իրենց հասցեն. «Մյակի» խմբագրությունը:

ПРИКАЗЧИКЪ

Опытный, какъ по операціонной, такъ и по письменной части. Знаетъ необходимые языки ищетъ мѣсто, согласенъ и на выѣздъ. Адресъ Редакціи газеты „Мшакъ“

ՊԱՌՈՇ

*լաւ տեսակից զաճառվում է թէ ՀԱՏՈՎ, ՆԻ
ԹԵՒ ՄԵՐ՝ ԲԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ, Յանկայորնըրը
կարող են տեսնել Միքայէլեան կամուրջն զվա-
ւօնեակ հիւրանոցի տակ, Մուրադովների խա-
նութուն:*

СЪМЯНА ШЕЛКОВИЧНЫХЪ ЧЕРВЕИ

Итальянской породы, *вполнѣ здоро-*
вы продаются въ Кавказскомъ Обществѣ
Сельскаго Хозяйства, по 30 коп. за
золотникъ, отъ 10 до 50 золотниковъ
въ одній руки.

ՓԵՏՐՈՎԱՐԻ 28.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Ց Ց

ԹԻՖԼԻՍ, 1878.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
(Փետրվարի 27-ին)

Ոսկին (պոլոսայերի)	7 95
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1350
Հին 20 4. 72 պր. 1000 »	1180
Վերջին 90 4. 72 պր. 1000 »	233
Կարգի 50 4. 72 պր. 100 »	235
Երկրորդ 50 4. 72 պր. 100 »	270
Մարտի 1-ին 270 »	9 15
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	100
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	5 60
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	125
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	8
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	7 70
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	6
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	10
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	16
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	8
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	7
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	7 50
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	4 60
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	2
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	1 70
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	14
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	170
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	90
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	40
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	50
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	28
Վերջին 50 4. 72 պր. 100 »	28

ՀԵՐԱՅԻՐ

Կապկասի և Ան-	1
դրվկասի քա-	2
ղաքային	3
Ռուսաստան	4
Աստուրիա	2 88
Ուկրաինա	3 75
Վերմանիա	
Ֆրանսիա	
Մանդալանների ընդուն-	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	
նելու թիւերը ցերեկայ	